



Eiwitnorm voor melkschappen naar beneden

Recent is verschenen het rapport **Voeding Biologische Melkschappen, praktijkevaluatie voedernormen van ASG Wageningen. (J. Verkaik e.a.)** Gebleken is dat de oude eiwitbehoefte-norm te royaal is voor melkschappen. De huidige voedernormen zijn afgeleid van vleeschapen en melkvee. Aan het onderzoek hebben vier bedrijven deelgenomen. Gedurende vier maanden zijn wekelijks de rantsoenen gevolgd en is de melkproductie vastgesteld.

De voorgestelde lagere norm is op basis van de evaluatie voedingstechnisch verantwoord en economischer door de eiwitbesparing. De lagere normen gaven geen productieverlies. Een overschatting van een halve liter melk resulteert in 15 tot 25% te veel voer. De voeding van melkschappen is economisch te optimaliseren met Dynamisch Lineair Modelleren (DLM), zie kader. Een andere belangrijke constatering uit de evaluatie is dat er op veel bedrijven winst is te behalen door het verbeteren van de ruwvoer-kwaliteit. Het rapport is beschikbaar via de link: [www.schapennet.com/KennisBestanden/Voeding Biologische Melkschappen.pdf](http://www.schapennet.com/KennisBestanden/Voeding%20Biologische%20Melkschappen.pdf)

Familie Haarsma winnaar kaaskeuring "Dag van het Schaaap"

Siebrand en Mieke Haarsma zijn de trotse winnaars van de schapenkaaskeuring tijdens de Dag van het Schaaap. In de rubriek Jong en Jong Belegen behaalde hun kaas 96 punten. Het bedrijf heeft een mooie website: www.tuskenboskenmar.nl De keuring werd verzorgd door Tineke van de Haven en Ben Weijers. De overige uitslagen waren:

Rubriek **Jong en Jong Belegen** (aantal ingezonden kazen: 13)

1 S. en M. Haarsma	96 punten
2 S. en M. Haarsma	95 punten
3 F. Atema	93 punten

Rubriek **Belegen en Ouder** (aantal ingezonden kazen: 10)

1 Coöperatie CMC u.a.	95 punten
2 Mts. Breele	94 punten
3 F. Atema	93 punten

Rubriek **Kruidenkazen** (aantal ingezonden kazen: 5)

1 G. en J. Bakker	93 punten
2 S. en M. Haarsma	92 punten
3 N. Verduin	92 punten

Rubriek **Verse en zachte kazen** (aantal ingezonden kazen: 6)
Deze kazen zijn beoordeeld zonder punten waardering.

DLM Dynamisch Lineair Modelleren

Het zogenaamd dynamisch krachtvoeradvies houdt rekening met de melkproductierespons van dieren op het opgenomen krachtvoer en benut daarmee de verschillen tussen dieren voor wat betreft de efficiëntie waarmee het (kracht)voer wordt benut. Daarbij wordt uitgegaan van de zogenaamde krachtvoercoëfficiënt, die aangeeft hoeveel kg melk extra is te verwachten indien van een bepaald dier de krachtvoeropname met één kg/dag stijgt. In de praktijk kan bij melkschapenbedrijven DLM ook op koppelniveau worden toegepast.

Bedrijfsreportage

Het melkschapenbedrijf van Teus en Aagje van den Bout in Goudriaan is een relatieve nieuwkomer in melkschapenland. Voor hen was de opstart van het melkschapenbedrijf één groot avontuur, omdat ze voorheen geen agrarisch bedrijf runden. Via zijn werk als docent veevoeding op de HAS Den Bosch had Teus wel de kans gekregen om intensief kennis te maken met de melkschapensector in Nederland. Daarnaast maakten hobbyschapen al wel 20 jaar deel uit van zijn leven, eerst met Texelaars en later met Racka's. De overstap naar het bedrijfsmatig houden van schapen werd in gang gezet door de mogelijkheid om een bestaand melkveebedrijf gefaseerd over te nemen.

Huisvesting

De eerste tegenslag volgde echter al snel, want de bestaande stal mocht van de Milieudienst niet worden gebruikt voor het permanent huisvesten van schapen, in verband met enkele woonhuizen in de directe nabijheid van de stal. Deze tegenslag zorgde er wel voor dat er goed nagedacht ging worden over de meest aantrekkelijke stal voor melkschappen. Na veel speur-

werk zijn we uitgekomen bij een boogstal van Cover-all, een van oorsprong Canadese firma. Deze lichtgewicht boogstal van lichtmetalen spanten, overtrokken door een kunststof folie zorgden voor een stal met zeer veel inhoud, veel ventilatiemogelijkheden en een goede daglichttoetreding. Struikelblok was wel het verkrijgen van een bouwvergunning voor een halfronde stal. Al met al heeft de vergunningverlening zo'n 3 jaar in beslag genomen, terwijl de gemeente Graafstroom niet onwelwillend tegenover het initiatief stond. In 2007 kon gestart worden met de bouw van de boogstal en de aankoop van 300 opfoklammeren van Nico Verduin, Mart-jan de Jong en Willem Kuiper. Het melken is begonnen in april 2008.

In de stal valt direct de enorme inhoud van een boogstal op. De stal is ingedeeld in drie potten en een centraal gelegen melkput en biedt plaats aan maximaal 520 oaien. Voor de lammeren is een deel van de oude koe-stal in gebruik, waar de dieren vanaf een leeftijd van 2 dagen aan de poederautomaat worden opgefokt. Tijdens de lammertijd geeft dit over-

Van harte aanbevolen!

We kunnen als melkschapenhouders veel leren van paardenmelkers en sinds kort ook kamelenmelkers. Zij weten de bijzondere eigenschappen van de melk om te zetten in klinkende munt. Winst is het verschil is tussen wat je uitgeeft en wat je ontvangt. Met dat principe heeft menigeen een vermogen vergaard, ook zonder uitgebreide economische studie. Het succes zit in het simpel houden van ogenschijnlijk ingewikkelde kwesties. Zo ook in de melkschapensector. Er zit weinig of geen marge tussen de melkprijs en de kosten die voor de productie nodig zijn. De kostenkant heeft de laatste jaren veel aandacht. Terecht, want daar heeft een ondernemer zelf invloed op. Het is echter maar de ene helft van de medaille. De andere helft, de melkprijs, is zeker van even groot belang. Toch zitten daar kansen die tot nu toe onbenut zijn gebleven. Schapenmelk heeft een bijzondere samenstelling en heeft op verschillende manieren een positieve werking op het menselijk lichaam. Maar kunnen wij de waarde van schapenmelk voor de gezondheid vertalen in een hogere melkprijs? De eerste stap kunnen we zelf zetten door de heilzame werking van schapenmelk meer bekendheid te geven. Graag laten we enthousiaste consumenten aan het woord. Immers reclame van mond tot mond is de beste aanbeveling. Weet u van nabij voorbeelden van de positieve werking van schapenmelk of schapenmelkproducten dan horen we dat graag van u. Schapenmelk, van harte aanbevolen!

Colofon

Melkschappen is een uitgave van de Nederlandse Vereniging Professionele Melkschapenhouders.

De uitgave is tot stand gekomen met behulp van een bijdrage van het ministerie van LNV.

Redactie Craens Consultancy/Agrarisch Adviesbureau Van Haaren

Fotografie Henk Tuinman

Vormgeving Hermens Creatieve Communicatie, Druten

Druk Weemen Grafische Groep, Druten



wennen van de lammeren een erg grote arbeidsdruk. De lammeropfok wordt ervaren als een van de grootste knelpunten op het bedrijf.

Verlichting

Door de open zijgevels is het erg licht op stal, terwijl de verlichting 's avonds wordt gestuurd met een Agrilight systeem met natriumlampen. Pas afgelopen winter zijn de lampen geïnstalleerd, dus de waarde ervan voor productie en vruchtbaarheid moet zich nog gaan bewijzen, aldus Teus. Wel heeft hij gemerkt, dat de melkproductie wat toenam, nadat de lampen waren ingeregeld op een daglengte van 17 uur. Komende winter moet blijken of ook de vruchtbaarheid met het verlichtingssysteem kan worden verbeterd.

Voeding

De klei-op-veengrond in Goudriaan is nauwelijks geschikt voor maïsteelt of andere akkerbouwgewassen, zodat alle grond in gebruik is als permanent grasland. Door de centrale ligging van de stal in het perceel is beweiden een prima optie. In de periode van april tot oktober wordt bij droog weer overdag geweid, al vormt de hoge leverbotdruk wel een bedreiging voor het beweiden. Wormbesmetting wordt zoveel mogelijk

voorkomen, door maximaal twee dagen in hetzelfde perceel te weiden.

De ruwvoerbehoefte van de dieren wordt verder aangevuld met kuilgras uit ronde balen en wat stro. Het rantsoen bestaat verder uit krachtvoer van eigen samenstelling, geleverd door DZ Six in Bergambacht. Met name de mineralenvoorziening komt bij brok met een eigen samenstelling wel heel precies. "Gelukkig dat Emiel van Haaren als onafhankelijk voorlichter hier een goede sturing aan geeft", aldus Teus.

Melken

Het melken vindt plaats in een 2 x 20 melkput van Sac Senior. Opvallend bij dit bedrijf is dat er geen krachtvoer in de melkput wordt verstrekt. De dieren wennen hier redelijk goed aan en het zorgt voor extra rust bij het binnenkomen van de put. De laatste rondes moeten er wel wat dieren worden gehaald, maar door de wachtruimte met een paar hekken steeds wat te verkleinen valt het werk daarvan mee. Het melken van de dieren vindt plaats bij laag vacuüm (31 kPa) en tussentijds vindt er een korte massage van het uier plaats, waardoor de meeste uiers goed worden leeggemolken. Selectie op uier- en speenvorm heeft nog niet veel plaatsgevonden, vanwege de

opstartfase. De melk zelf wordt geleverd aan de coöperatie CMC, waarvan Teus ook bestuurslid is. Bij kaasmakerij Houweling in Alblasserdam wordt alle melk van de coöperatie verwerkt tot harde schapenkaas. Op dit moment doet de invloed van de kredietcrisis zich ook gelden in de afzet van harde schapenkaas. De marktomstandigheden zijn moeizamer dan vorig jaar.

Toekomst

Voor het komende jaar ligt de nadruk op het verbeteren van de veestapel door dieren te selecteren op productie en melkgemak. Daarna kan er ruimte te zijn om langzaam te groeien in omvang, al is de maximale stalbezetting van 520 ooiën de komende jaren nog niet aan de orde.

Bedrijfsstart	2007
Omvang	280 ooiën
Oppervlakte	24,12 ha grasland
Bodem	klei op veen
Weidegang	ja
Jaarproductie	ca 470 liter per ooi
Jaarrond productie	ja
Melkwinning	2 x 20 Sac Senior

hebben we normen kunnen bepalen die we nu gebruiken als uitgangspunten bij de rantsoensamenstelling." (Zie tabel)

Guus: "Waar het ons aan ontbreekt zijn gegevens zoals over de melkproductie om beter te kunnen sturen. In de toekomst, bijvoorbeeld over vijf tot tien jaar zien we melk-schapen-bedrijven met individuele krachtvoerverstrekking. Op dit moment is dat echter niet haalbaar. Een goed alternatief is een melkmeter om de hoeveelheid melk per pot of per groep te meten."

Onder het motto "kwaliteit op maat" en met een persoonlijke benadering wil Fakkert Diervoeders bijdragen aan een verdere ontwikkeling van de melkschapensector. Echter zo benadrukken Robert en Guus ook op het gebied van fokkerij en afzet is nog een wereld te winnen.

Tabel uitgangspunten rantsoen melkschapen

Droge stof opname	3,2 - 3,4 kg ds/dier/dag
VEM /kg ds	> 960
DVE	> 92
OEB	> 20
Re	> 190

Verbetering inkuilproces

- Grasland tijdig en voldoende bemesten
- Vroeg maaien
- Korte veldperiode, max. 45% ds.
- Inkuilproces, inkuil toevoegmiddel, goed aanrijden, niet te hoge/brde kuilen, direct luchtdicht afdekken, zand op de kuil
- Na balenpersen de balen z.s.m. uit het land halen en de balen nummeren. Weet van welke percelen de balen komen en van welke maaisnede ze zijn
- Mollenbestrijding

Verbetering weiden

- Tijdig inscharen
- Kort jong gras
- Bij slecht weer eerder opstallen en meer ruwvoer op stal bijvoeren

Verbetering management in de stal

- Productiegroepen maken, met verschillende krachtvoer niveaus
- Na aflammeren geleidelijk opstarten met krachtvoer
- Zorg voor een goed stalklimaat, licht, lucht, water
- Voldoende stro in de potten, tijdig uitmesten
- Tijdig scheren en bekappen
- Melkmeter, weet van elke pot het productie niveau

Verbetering gezondheid

- De algehele hygiëne moet goed verzorgd zijn!
- Regelmatige begeleiding veearts gericht op preventief handelen

www.fakkert.nl

Voerspecialisten melkschapen Robert Fakkert en Guus de Haan:

"Melkschapenbedrijven worden professioneler"

"Wat kunnen melkschapenhouders zelf doen om hun bedrijfsresultaten te verbeteren" Deze vraag stelden we aan Robert Fakkert en Guus de Haan de voerspecialisten melkschapen bij Fakkert Diervoeders te Heino. Beiden komen bij veel melkschapenhouders en hebben daardoor een goed beeld van de ontwikkelingen in de praktijk.

Het Overijsselse familiebedrijf is marktleider biologisch melkschapenmengvoer maar kan desgewenst ook gangbaar mengvoer leveren. Robert: "De meerwaarde van ons bedrijf is dat wij voor de boer het mengvoer op maat maken. Uitgangspunt voor ons is het beschikbare ruwvoer op het bedrijf.

Op basis daarvan stellen we het meest passende rantsoen op en zoeken we daarbij de meest optimale mengvoersamenstelling. Door de korte lijnen kunnen we direct inspelen op veranderingen en de samenstelling van het mengvoer indien nodig aanpassen."

Guus: "We zien onderweg een duidelijke tendens de afgelopen twee jaar naar een meer professionele bedrijfsvoering. Echter bij veel bedrijven zijn hele primaire zaken nog voor verbetering vatbaar. Zo zien we dat op veel plaatsen de ruwvoer kwaliteit te wensen overlaat, iets wat met enige aandacht gemakkelijk op een hoger niveau is te brengen. Op een viertal aspecten zien we vanuit onze praktijkervaring verbeterpunten voor de bedrijven. Deze zijn voederwinning, weiden, management in de stal en gezondheid." (Zie kaders)

Robert: "Vijf jaar geleden stelden we vast dat er geen goede informatie was over de voederbehoefte bij melkschapen. We hebben toen zelf een voederproef opgezet. Daaruit



Actueel

Handboek melkschapen

Nieuw is verschenen van het Australische Landbouwonderzoek Centrum RIRDC het handboek melkschapenhouderij "Dairy Sheep Manual". Het handboek bevat veel praktische informatie over fokkerij, voeding, gezondheidszorg en het melken van schapen. Handig is dat per onderwerp duidelijke aandachtspunten zijn aangegeven. Ook een uitgebreide checklist ontbreekt niet. Het handboek valt onder de categorie: lezen en ter harte nemen. Het handboek "Dairy Sheep Manual" is te bestellen of te downloaden via onderstaande link: <https://rirdc.infoservices.com.au/items/08-205>

www.biokennis.nl

In Nederland vindt het meeste onderzoek aan biologische landbouw en voeding plaats in onderzoekprogramma's die voornamelijk het ministerie van LNV financiert. Aansturing hiervan gebeurt door Bioconnect, het kennisnetwerk voor de Biologische Landbouw en Voeding in Nederland. Het onderzoek levert veel bruikbare kennis op voor de praktijk. Wageningen UR en het Louis Bolk Instituut verspreiden daarom gezamenlijk via BioKennis nieuwe en bestaande kennis.

De resultaten van al het onderzoek aan biologische landbouw en voeding vindt u op de website www.biokennis.nl.

Uitgebreidere informatie vindt u in de artikelen en rapporten op de site. Om snel bij de juiste kennis te komen, selecteert u op sector en onderwerp of kunt u zoeken op trefwoorden. Wageningen UR en het Louis Bolk Instituut zijn voortdurend in contact met ondernemers uit de biologische landbouw. Het onderzoek moet immers relevant zijn en de resultaten in de praktijk toepasbaar. Heeft u zelf een vraag of een suggestie voor onderzoek? Stuur dan een e-mail naar: info@biokennis.nl.